

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Jag är ”en svensk turkmuslim”

En studie om hur muslimska gymnasieelever påverkas av att leva i
Sverige med två olika kulturer

Anna Westrin

HT-2013

Uppsats, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Religion med ämnesdidaktisk inriktning
Lärarprogrammet
Religionsdidaktik C (HRD01C)

Handledare: Febe Orest
Examinator: Peder Thalén

Abstract

Syftet med den här studien är att genom en empirisk undersökning besvara frågeställningarna; *Hur upplever muslimska gymnasieelever att deras levnadsvillkor påverkas av att leva i två olika kulturer? Och hur påverkas de muslimska gymnasieelevernas identitetsutveckling av att leva i Sverige som svenska muslimer?* Den ena foten står i en kultur som ungdomarna försöker anpassa sig till, det vill säga den svenska kulturen, medan den andra foten står i en kultur som ungdomarnas föräldrar kan relatera alla sina erfarenheter till. Det borde vara självklart att en ungdom har samma kulturella hemmahörighet som sina föräldrar, men för de här ungdomarna känns deras föräldrars kultur främmande.

Genom en kvalitativ intervjuform har 16 stycken gymnasieelever besvarat sex stycken frågor som handlar om *identitetsutveckling* och *levnadsvillkor*. Ungdomarna går på olika gymnasieskolor i Gästrikland och många av tonåringarna visar på en stor komplexitet i sina svar. Det som de här ungdomarna har gemensamt är inte i första hand islam, utan den svenska kulturen. Det finns en mängd olika tolkningar av islam eftersom de muslimer som lever i Sverige inte är en homogen grupp. Det bidrar till att de muslimer som bor i det svenska samhället kan tillhöra olika former och inriktningar av en och samma religion.

Med hjälp av Meads teori kunde jag förklara de rådande premisserna som de muslimska gymnasieeleverna står inför när de ska fundera över vilka de är? Resultatet gav indikationen om att både *identitetsutvecklingen* och *levnadsvillkoren* påverkas av att de befinner sig i den svenska kulturen i skolan och inom den muslimska kulturen utanför skolan. Den främsta orsaken visade sig stämma överens med Meads teori. Det är framförallt språket som är en bidragande faktor till att de muslimska gymnasieeleverna anser att de inte blir förstådda överallt.

Inom den tidigare forskningen finns det gedigna empiriska undersökningar om muslimska ungdomars förutsättningar inom den svenska skolan. Det som skiljer min undersökning från Erika Lagerströms och Jonas Otterbecks studier är att min undersökning inte är ihopkopplad med några skolämnen eller läroplaner. Utan jag fann en stor relevans att försöka få ett annat resultat genom att allmänt studera de muslimska gymnasieelevernas *identitetsutveckling* och *levnadsvillkor*.

Några av de ungdomar som har deltagit i den här studien känner en kluvenhet kring sin etniska bakgrund, sin egen religiösa uppfattning och vad som förväntas av dem både från hemmet och ifrån skolan. Eleverna tenderar att hamna i en egen uppfattning kring sin identitet som hamnar i en egen kategori där varken skolans eller familjens värderingar stämmer överrens med de muslimska ungdomarnas. Identitetsutvecklingen påverkas negativt av en oförstående omgivning då inte ungdomarna upplever att de kan få utvecklas och bli förstådda utifrån vilka de är.

Nyckelord; muslimska ungdomar, identitetutveckling, islam, olika nationaliteter, identitetsutveckling och levnadsvillkor.

Innehållsförteckning

1.Introduktion	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Material	7
1.5 Teori	7
1.6 Metod	9
2.Tidigare forskning.....	10
3.Bakgrund	13
3.1 Den muslimska invandringen	13
3.2 Den muslimska ungdomskulturen	14
3.3 Sökandet efter en etnisk identitet	15
4.Intervjuundersökning	17
4.1 Genomförandet av intervjuerna	17
4.2 Ungdomarnas bakgrund	18
4.3 Intervju med de muslimska ungdomarna	18
5.Diskussion	32
5.1 Den etniska bakgrunden	32
5.2 Tillvaron i två olika världar	34
Litteraturlista	40
Bilaga 1	42

1.Introduktion

Den svenska staten bestämde att år 1975 skulle Sverige vara ett mångkulturellt samhälle. Det lades fram tre olika delmål: det skulle råda full jämlikhet mellan den svenskfödda befolkningen och de personer som immigrerade till Sverige, det skulle finnas en frihet att välja en annan kultur än majoritetskulturen och det skulle råda samarbete mellan svenskar och immigranter. Det lades även fram flera kompetteringar till grundlagen 1976.

"Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas". (Lag 1976:871)¹

Majoriteten av de muslimska föräldrarna som bor i Sverige har inte själva gått i den svenska skolan. Den svenska skolan upplevs många gånger som en plats som gör barnen svenska. Det råder delade åsikter om det är bra eller dåligt. Många muslimska föräldrar upplever att det finns en rädsla för att skolan ska försvenska barnen och det finns även en oro när de inte får lära sig om islam i skolan. Barnen riskerar inte enbart att inte bli riktiga muslimer, utan enligt föräldrarna orsakar även den svenska skolan att barnen blir religionslösa.²

Det är viktigt att låta de svenska muslimerna få utrymme inom den svenska forskningen. Och därför har jag valt att intervjua 16 stycken muslimska ungdomar för att försöka få en helhetsbild över hur de upplever att det är att leva i Sverige med en muslimsk bakgrund.

¹ Otterbeck, 1999, s. 157f

² Otterbeck, 1999, s. 163

1.2 Syfte och frågeställningar

I västvärlden har islam blivit karakteriserat som en "invandrarreligion"³ och eftersom den svenska skolan möter många unga muslimer anser jag att det är viktigt att belysa problematiken kring hur det är att växa upp i Sverige med två olika kulturer. Det antas att det finns cirka 400 000⁴ muslimer i Sverige och ungefär en tredjedel av dem är barn och ungdomar.⁵

Jag anser att det är viktigt att studera hur muslimska gymnasieelevers *identitetsutveckling* och *levnadsvillkor* påverkas av att vara svenska medborgare i Sverige med en annan etnisk bakgrund än svensk. De tillbringar många timmar i skolan och eftersom det redan finns flera studier om hur de påverkas i olika skolämnen har jag valt att göra en empirisk studie kring hur de påverkas allmänt av att leva med två olika kulturer i det svenska samhället.

Mina frågeställningar kommer vara;

- Hur upplever muslimska gymnasieelever att deras *levnadsvillkor* påverkas av att leva i två olika kulturer?
- Hur påverkas de muslimska gymnasieelevernas *identitetsutveckling* av att leva i Sverige som svenska muslimer?

1.3 Avgränsningar

Under rubriken introduktion beskrev jag hur Sverige har utvecklats till ett mångkulturellt samhälle. I dagens svenska gymnasieskola finns det en mängd olika kulturer. Det är svårt att studera alla i en och samma studie. Och eftersom det finns många muslimer i den svenska skolan har jag valt att studera de muslimska gymnasieelevernas *identitetsutveckling* och *levnadsvillkor*.

Det går alltid att diskutera hur många intervjuer som en uppsats bör innehålla? Och eftersom min empiriska undersökning använder sig av en kvalitativ intervjuform har valt att begränsa min intervjuundersökning till 16 stycken gymnasieelever. Min bedömning är att 16 stycken kvalitativa

³ Hjärpe, 2009, s. 82

⁴ Samarbetsnämnden för statligt stöd till trossamfund, Statistik från SST

⁵ Berglund & Larsson & Lundgren, 2011, s. 133

intervjuer är ett rimligt antal. Eftersom intervjuformen är tidskrävande, men även ger möjligheten till att analysera intervjupersonernas svar på djupet.

Uppsatsen kommer handla om muslimska ungdomar som bor i Gästrikland. Därför kommer inte min studie att ge en nationell bild över hur det kan vara att leva i Sverige med en muslimsk bakgrund. Resultatet kommer helt enkelt att ge en indikation över hur ungdomarna kan påverkas av att växa upp som svenska muslimer i Sverige.

Resultatet kommer inte att analyseras utifrån genus. Intervjupersonernas könstillhörighet kommer inte att nämnas och elevernas svar kommer diskuteras utifrån Meads teori som kommer presenteras under rubriken teori.

1.4 Material

Huvudlitteraturen i den här uppsatsen är Ann Friséns & Filip Hwangs bok *Ungdomar och identitet* (2006) och Philip Lalander & Thomas Johanssons bok *Ungdomsgrupper i teori och praktik* (2007).

Ungdomar och identitet ger en helhetsbild över vad en identitet är, men också hur den skapas och hur den ständigt är under en livslång förändring. I *Ungdomsgrupper i teori och praktik* förklarar vuxna muslimer och ungdomar hur de påverkas av att leva i olika kulturer.

Mitt huvudmaterial kommer vara mitt frågeformulär (se bilaga 1) som de muslimska gymnasieeleverna har fått svara på.

1.5 Teori

George Herbert Mead (1863-1931) föreläste på universitetet i Chicago under perioden 1894-1931. Under sina föreläsningar försökte han förklara den symboliska interaktionismens huvuddrag. Även Herbert Blumer som är en av George Herbert Meads elever har i flera olika uppsatser försökt förklara den "sociologiska relevansen" i Meads resonemang.⁶

Min teoretiska utgångspunkt i den här uppsatsen kommer vara symbolisk interaktionism. Teorin studerar människan som en språklig varelse för den symboliska interaktionismen anser att det är

⁶ Cuff & Payne, 1992, s. 124

språket som skapar en individs medvetna intelligens. Det sociala runt omkring en person skapar en personlig identitet.⁷

Den interaktionistiska teorin handlar om antaganden om att olika individers sociala "organisation uppstår ur samhället självt", det vill säga relationerna påverkas av "de interaktionsprocesser som äger rum" mellan individerna. Den symboliska interaktionsteorin handlar inte om individers yttre faktorer som till exempel ekonomi, utan teorin handlar om hur de anpassar sig till sin omgivning. Samhället består inte av en enhetlig grupp utan av en mängd olika heterogena grupper. Människors anpassning till sin omvärld påverkas av deras yrkesgrupp, samhällsstatus, religiösa eller politiska uppfattning och etniska bakgrund med mera. Sedan skapas ett samhälle utifrån de heterogena gruppernas samspel mellan varandra. De olika gruppernas samspel påverkas av den konkurrens som uppstår mellan de olika grupperna och det skapar en hierarki mellan de olika heterogena grupperna. Det innebär att vissa grupper får det svårare att klara av samspelet i samhället.⁸

Mead förklarar att den symboliska interaktionismens handlar om att människan är den enda arten som både kan vara subjektiv och objektiv. Människan kan både uppleva olika saker och samtidigt vara medveten om själva upplevelsen och reflektera kring det upplevda, eftersom det finns en flexibilitet mellan en handling och händelse. Människan kan forma och skapa sina handlingar utifrån olika förväntningar och sedan bedöma sina egna handlingar utifrån det som inträffade och sedan agera utifrån sina egna erfarenheter.

Människans medvetande handlar dels om medvetandet kring sig själv, men även kring medvetandet som rör andra människors olika medvetande. Reflekteringen kring sitt eget självmedvetande handlar om individens förmåga att kunna reflektera kring sin egen attityd gentemot omvärlden och om hur personen i sin tur blir bemött av omvärlden.

Mead beskriver ett barns utveckling från småbarnsåren och när ett litet barn leker härmar barnet andra individers olika beteenden. När barnen blir större leker de mer avancerade lekar och då går barnens utveckling in i en fas som handlar om ett samspel med andra individer och då räcker det inte med att kunna "imitera" eller härma sin omgivning. Då krävs det att personerna kan förstå och "sätta sig in i varandras roller eller perspektiv". Det är främst genom språket som individen

⁷ <http://www.ne.se/symbolisk-interaktionism>, hämtningsdatum 2014-01-25

⁸ Blumer, 1992, s. 148f

blir medvetna om sin omgivnings olika attityder och olika inställningar. Det är genom interaktionen som individerna lär sig sin omgivnings olika sociala mönster och vad som krävs både av sig själv och av sin omgivning.⁹

Även om den symboliska interaktionismen grundtankar formades under sekelskiftet är den fortfarande relevant i vår samtid för att teorin har fungerat som ett alternativ till den amerikanska sociologin.¹⁰

Eftersom uppsatsens syfte är att undersöka *identitetsskapandet och levnadsvillkoren* hos muslimska ungdomar kommer jag använda mig av den ovanstående beskrivningen för att försöka finna svaren på hur två olika kulturer påverkar identitetsskapandet och levnadsvillkoren hos de svenska muslimerna.

1.6 Metod

Jag kommer använda mig av en kvalitativ intervjuform i den här studien och det är en metod som kräver en stor flexibilitet och de frågor som ställs till intervjupersonerna ska likna ett vanligt samtal i en vardagssituation. Det kvalitativa tillvägagångssättet är den intervjuform som forskaren minst kan påverka. För att ungdomarna ska ge mig svar som överensstämmer med deras egna erfarenheter är det viktigt att de får påverka utvecklingen av intervjun. Kvalitativa intervjumetoder har också sina baksidor eftersom en för stor flexibilitet kan skapa problem. För det är viktigt att eleverna besvarar de frågor som jag vill ha besvarade.

Genomförandet av en kvalitativ undersökning är tidskrävande. Varje enskild intervju kan ta flera timmar att genomföra. Det som är positivt för intervjumetoden är att forskaren själv kan välja att gå tillbaka till de intervjuade personerna om det visar sig att det saknas information.¹¹

En kvalitativ metod kräver att forskaren kan leva sig in i hur den intervjuade personen upplever sin situation. Det är viktigt att följa upp den eventuella problematik som den intervjuade personen berättar om, samtidigt som forskaren inte får påverka den intervjuade personen med sin egen uppfattning. Eftersom den kvalitativa intervjumetoden innebär att det inte räcker med att sätta ett kryss i en ruta, så blir även undersökningsformen jobbig och krävande för de som ställer upp som

⁹ Mead, 1992, s. 125ff

¹⁰ Cuff & Payne, 1992, s. 124

¹¹ Magne Holme & Krohn Solvang, 1996, s. 99f

intervjupersoner i undersökningen. Det är också viktigt att den person som blir utfrågad känner ett visst förstroende till forskaren. Intervjumötet bör kännas meningsfullt för båda parterna.¹²

2. Tidigare forskning

Inom den tidigare forskningen har Jonas Otterbeck genomfört ett flertal studier om mötet mellan svenska och muslimska ungdomar i den svenska kommunala skolan. Otterbeck har studerat olika spänningar och konflikter som kan uppstå.¹³ Det finns en tendens till att muslimska föräldrar förbjuder sina barn att delta i idrotten. De muslimska ungdomarnas förutsättningar påverkas om de inte kan delta i undervisningen på samma sätt som de svenska eleverna.¹⁴ Det är i de situationerna som de muslimska ungdomarnas identitetsskapande kan påverkas negativt.

Anledningen till att jag inte kommer hänvisa till Otterbecks arbete i någon större utsträckning beror på att han studerar muslimska ungdomars förutsättningar inom den svenska skolan i relation till olika skolämnen. Den studie som jag har genomfört kommer ge en allmän indikation om hur muslimska gymnasieelevers levnadsvillkor och identitetsutveckling påverkas av att leva i den muslimska och den svenska kulturen.

I en C-uppsats genomför Erika Lagerström en kvalitativ intervjustudie. I den uppsatsen intervjuar Lagerström fyra stycken muslimska kvinnor. De berättar hur det är att leva som muslimer i Sverige.¹⁵ Kvinnorna berättar om hur tron har förändrats under deras skoltid. Under vissa perioder har de velat lära sig mer om islam och under andra perioder har de ifrågasatt varför de överhuvudtaget är muslimer.¹⁶

Även om inte min uppsats syfte är att specifikt diskutera hur det är att vara muslim i den svenska skolan i relation till skolmaten eller till olika skolämnen¹⁷ anser jag att Lagerströms studie är viktig att nämna eftersom den berör hur det är att växa upp i två olika världar. De intervjuade personerna upplever en viss klivenhet eftersom de får leva med det svenska samhällets

¹² Magne Holme & Krohn Solvang, 1996, s. 105

¹³ Islam, muslimer och den svenska skolan, 2000

¹⁴ Otterbeck, 2000, s. 59

¹⁵ Lagerström, Ht – 2012/2013, s. 20

¹⁶ Lagerström, Ht – 2012/2013, s. 21

¹⁷ Lagerström, Ht – 2012/2013, s. 21

värderingar under skoltid och under fritiden är det den muslimska kulturen som genomsyrar kvinnornas verklighet.¹⁸

Emma Busuladzic har skrivit en C-uppsats som heter *Jag är bosnisk, Jag är svenskfödd – En undersökning om fyra bosniers identitet i Sverige*. Busuladzic belyser vad som händer med ungdomarnas identitet när de flyttade till Sverige och i resultatdelen betonar hon att ungdomarna påverkas av att byta kultur även om det inte går att säga att alla personer som är utlandsfödda upplever det likadant.¹⁹

Forskaren Sara Högdin har genomfört en studie som visar att ungdomar som växer upp i utlandsfödda familjer riskerar att gå ut skolan med ofullständiga betyg i mycket högre utsträckning än barn och ungdomar som har svenskfödda föräldrar. Problematiken kring ofullständiga skolresultat leder till att det blir svårare för de ungdomarna att träda in i vuxenlivet. Nu får vi inte glömma att nämna att det här är en generalisering eftersom ungefär 20 procent av de elever som har utlandsfödda föräldrar klarar av skolan med högsta betyg.

Det är svårt att avgöra vad problematiken beror på. Dock finns det olika studier som försöker ge olika förklaringar kring varför utlandsfödda ungdomar eller ungdomar som är födda i Sverige men som har utlandsfödda föräldrar har svårare att integreras i den svenska skolan. En orsak kan bero på att de utlandsfödda föräldrarna har en lägre socioekonomisk bakgrund. Olika resultat från tidigare undersökningar styrker att de utlandsfödda föräldrarna har en lägre utbildningsnivå. Det ger sämre förutsättningar till ungdomarna.²⁰

Masoud Kamali beskriver i sin rapport *Sverige inifrån – Röster om etnisk diskriminering*²¹ att segregation definieras som separation mellan olika kategorier av människor. Segregeringen påverkas av vilken socioekonomisk bakgrund som en individ har.²² För att människor ska känna sig uppskattade och uppleva samhörighet är det viktigt att få premisserna att kunna förverkliga sina drömmar och andra önskemål. Eftersom min studie handlar om muslimska gymnasieelevers levnadsvillkor i Sverige och hur deras identitetsutveckling påverkas av två olika kulturer är det viktigt att analysera om de muslimska ungdomarna kliver in i vuxenlivet med samma premisser

¹⁸ Lagerström, Ht – 2012/2013, s. 31

¹⁹ *Jag är svenskfödd – En undersökning om fyra bosniers identitet i Sverige*

²⁰ Högdin, 2007, s. 43f

²¹ Rapport av Utredning om makt integration och strukturell diskriminering (SOU 2005:69)

²² Kamali, 2005, s. 16

som sina svenskfödda klasskamrater. Enligt Kamalis studie tenderar personer med utländsk bakgrund att få det svårare "att komma in på arbetsmarknaden".²³

Många individer med invandrarbakgrund upplever att det finns en "svenskhet" som de bör uppnå innan de har en chans att kunna få tillträde till den svenska arbetsmarknaden. Det kan resultera i en misstro till det svenska arbetsmarknadssystemet och den oron är inte bra för identitetsutvecklingen och det ger även sämre förutsättningar till personer som har en annan etnisk bakgrund än svensk.²⁴ Många arbetsgivare kräver dessutom att de som ska anställas kan prata perfekt svenska²⁵ och därför kan många som har utländska namn nekas till en anställningsintervju och det skapar inte direkt någon positiv självkänsla.²⁶

Det är viktigt att det genomförs studier kring hur personer med utländsk bakgrund upplever att det är att leva i Sverige med en annan etnisk bakgrund. Även om det har genomförts många olika studier om hur det är att växa upp i Sverige med en muslimsk bakgrund kvarstår fortfarande problematiken för de svenska muslimer som lever i Sverige. Forskningsområdet är inte färdigt-studerat förrän problematiken är löst.

Högdin betonar att den svenska skolan bör ta hänsyn till att det svenska samhället har utvecklats till ett mångkulturellt samhälle.²⁷ De muslimska barnens och ungdomarnas identitetsutveckling och framtida premisser börjar formas redan under skolåren.

Därför är det viktigt att det hela tiden genomförs ny forskning om hur integreringen för invandrare fungerar, men även hur identitetsutvecklingen påverkas av olika kulturer och av den svenska skolans bemötande. Det är viktigt för framtidens lärare att vara medvetna om att den svenska skolan är mångkulturell och att alla elever ska få de bästa förutsättningarna inför sitt vuxenliv.

²³ Kamali, 2005, s. 25

²⁴ Kamali, 2005, s. 26

²⁵ Kamali, 2005, s. 32

²⁶ Kamali, 2005, s. 29

²⁷ Högdin, Sara, Rapport i socialt arbete, nr. 120 (2007), intuitionen för socialt arbete, Stockholms universitet, s. 43f

3.Bakgrund

Här presenteras en historisk bakgrund till den muslimska invandringen i Sverige. Och jag ger även en förklaring till vad som menas med sökandet efter en identitet.

3.1 Den muslimska invandringen

Sverige skiljer sig inte så mycket jämfört med andra länders samhällsutvecklingar eftersom Sverige aldrig har varit ett etniskt homogent land. Den svenska historien har präglats av olika sorters folkvandringar. Under 1800-talet var livsvillkoren svåra i Sverige och många emigrerade till Amerika. Det var först under 1900-talet som levnadsvillkoren förbättrades i Sverige, vilket gjorde att Sverige utvecklades till ett land med invandring.

Grupper med olika etniska bakgrunder har flyttat mellan olika geografiska platser. Några exempel är samerna som har levt som en minoritetsgrupp i norra Sverige, och under 1960- 70-talet arbetsinvandrade många grupper från andra länder i Europa till Sverige. Under de senaste 25 åren har den största gruppen som har invandrat till Sverige varit asylsökande flyktingar som har flytt från olika politiska förtryck eller krig. År 2000 uppskattades det att det fanns cirka en miljon utlandsfödda människor i Sverige och cirka 1,6 miljoner människor hade sin etniska bakgrund i andra länder. Cirka 25 procent bland alla barn och ungdomar har en utländsk bakgrund.

Det är bland annat på grund av den vetenskap som "etnicitet" och "kultur" har börjat diskuteras mer. Den etniska identiteten har blivit en viktig aspekt av barnens och ungdomarnas identitetsskapande. I dagens Sverige pågår det många debatter som handlar specifikt om muslimska gruppers levnadsvanor och det har visat sig finnas en viss problematik. När den etniska tillhörigheten problematiseras och beskrivs som ett problem i det svenska samhället är frågan hur det enskilda barnet eller tonåringen förhåller sig till att sin etniska bakgrund.²⁸

De flesta europeiska länder har en regel om att det är förbjudet att registrera religionstillhörighet. Det innebär att det är svårt att veta hur många procent som anser sig tillhöra islam. Därför är statistiken om hur många muslimer det finns baserade på en uppskattning och olika forskare har kommit fram till olika uppskattningstal. Steven Vertovec och Alisdair Rogers uppskattar att det finns cirka sju miljoner muslimer i Västeuropa, medan P.S. van Koningsveld anser att det finns cirka nio miljoner muslimer i Västeuropa. Dock är forskarna överens om att en stor andel av alla

²⁸ Frisén & Hwang, 2006, s. 84ff

muslimer i västvärlden är barn och ungdomar.

I Sverige har byggandet av moskéer, nya muslimska organisationsbildningar och olika muslimska kulturföreningar utvecklats väldigt långsamt. I England och Frankrike skapades det muslimska ungdomsorganisationer på 1980-talet, medan det dröjde till 1990-talet innan det startades en muslimsk ungdomsorganisation i Sverige. 1991 grundades *Sveriges muslimska ungdomsförbund*. Idag heter föreningen *Sveriges Unga Muslimer (SUM)*. Medlemsantalet ligger på cirka 7000 - 9000 stycken medlemmar som är mellan 7-25 år.

Föreningen anordnar kurser, seminarier och övernattningsläger med mera. Det finns ytterligare ett muslimskt ungdomsförbund i Sverige sedan 1997 som heter *Bosnien-Hercegovinas Muslimska ungdomsförbund (BeMUF)*. De anordnar också medlemsaktiviteter inom samma områden som *Sverige Unga muslimer* gör.²⁹

3.2 Den muslimska ungdomskulturen

Många muslimska ungdomar som lever i västvärlden anser att de inte har en religiös tro. De saknar djupare kunskaper kring den islamiska tros läran. Ungdomarna struntar även i vissa föreskrifter som till exempel fastan och regler kring det sexuella, ändå identifierar de sig som muslimer. Identitetsskapandet påverkas oavsett om individen är troende eller icketroende, utövande av religionen eller inte. I en minoritetsställning kan religionen upplevas som hotad och då ökar attraktionen till att symboliskt identifiera sig med religionen.

Islamforskaren Oliver Roy talar om termen "neo-etnicitet", vilket innebär att "neo" som inte är lika relevant bland ungdomar i västvärlden står för "tidigare etniska/nationella kategorier" och "etnicitet" står för att religionen inte enbart handlar om en tro, utan om olika kulturella mönster som ärvs av den tidigare generationen.³⁰

Eftersom det har immigrerat muslimer till Sverige från olika delar av världen har de individer med muslimsk bakgrund kommit i kontakt med olika former och tolkningar av islam. Det har bidragit till en utveckling där många olika former av religionen har blandats.³¹

²⁹ Larsson, 2003, s.68f

³⁰ Karlsson Minganti, 2007, s.136

³¹ Larsson, 2003, s. 72

Både *Sveriges unga muslimer* och *Bosnien-Hercegovinas Muslimska ungdomsförbund* anser att de muslimska ungdomarnas okunskap kring islam och att de inte är aktiva inom religionen skapar problem för de muslimska ungdomarna i dagens Sverige. Det blir problematiskt när de muslimer som växer upp tappar kunskapen om sitt ursprung, samtidigt är det svårt att bevara ett arv när majoriteten av det svenska samhället saknar kunskap kring vad islam är för något. Därför ser de muslimska ungdomsförbunden som sin främsta uppgift nå ut med kunskap kring islam till både de som är muslimer och till de som inte är muslimer. Målet är att sekulariserade muslimer som känner sig vilsna kring sin identitet ska få stöd i västvärlden genom de muslimska ungdomsförbunden.³²

Den teknologiska utvecklingen har bidragit till att många unga muslimer har fått möjligheten att komma i kontakt med många olika tolkningar av islam. Den nya kunskapen bidrar till att många muslimska ungdomar ifrågasätter de äldre generationernas tolkningar av religionen. Det skapar en möjlighet till att individuellt söka efter en egen individuella identitet.

Många muslimska ungdomar blir ifrågasatta och religiöst utmanande i ett samhälle där majoriteten har en annan etnisk bakgrund. Problemen tenderar att bli större ju mer en individ blir integrerad i ett samhälle. Många muslimska ungdomar väljer att ta avstånd ifrån den traditionella islam. De ifrågasätter de normer som kommer ifrån Koranen och de traditioner som finns i Haditherna. För de muslimska föräldrarna bemöts barnens ifrågasättande med en förvåning och det är många gånger svårt för de äldre generationerna att förstå sina barns val av en annorlunda livsstil.

En förklaring till varför den generation av unga muslimer som växer upp i Sverige ifrågasätter sina föräldrars tolkning av islam kan bero på att de har utbildats i det svenska skolsystemet där elevens förmåga till ett kritiskt förhållningssätt och självständigt tänkande är en stor del av utbildningen.³³

3.3 Sökandet efter en etnisk identitet

Det är två centrala frågor som måste besvaras för att en identitet ska skapas. Först och främst måste individen "höra till" något så den kan identifiera sig själv och känna sig accepterad av en eller flera grupper. Den andra frågan handlar om att vara speciell för sig själv och andra. En

³² Larsson, 2003, s. 70

³³ Larsson, 2003, s.72ff

individens identitet utvecklas precis vid brytpunkten mellan att känna sig "tillhöra" och att känna sig vara någon och det är viktigt att bli accepterad för den man är.

En identitet skapas genom en process av "differentiering" och "integration". Från början handlar det om att identifiera sig med sin närmaste omgivning. Vilka lik- och olikheter ser det lilla barnet när den jämför sig med sin närmaste omgivning? Samspelet mellan barnet och föräldrarna lägger grunden till den person som barnet kommer utvecklas till. Barnet påverkas av hur det samhällets "levnadsvillkor" och "levnadsvanor" ser ut i det land som barnet föds i.³⁴

En identitet är inte enhetlig utan påverkas av många olika faktorer, till exempel lärare, släktingar, kompisar och olika miljöer med mera. En individens identitet är både bestående och under ständig förändring. Identiteten formas av hur olika bemötanden upplevs i olika sociala sammanhang med mera.³⁵ Olika sociala processer formar en identitet och den påverkas av alla olika sociala relationer som individen kommer i kontakt med. Alla olika samhällen har en historia som påverkar en identitets utveckling.³⁶

Ungdomar som tillhör andra generationens invandrare har många olika "förhållningssätt" som de måste ta ställning till. De behöver fundera kring "den religiösa identiteten", "den etniska identiteten" och kring den svenska kulturen som också påverkar en individens identitetsutveckling. Muslimska ungdomar "slits också ofta mellan majoritetssamhällets och föräldrarnas förväntningar och krav". Den ena foten står i en värld som är präglad av en sekulär livsstil och den andra foten står i en värld som är präglad av levnadsreglerna som finns inom den muslimska kulturen. För att inte en kluvenhet ska påverka identitetsutvecklingen bör de unga muslimerna hitta ett sätt att hantera sin livssituation. De kan välja mellan att bli mer sekulariserade och delvis lämna sin etniska bakgrunds religiösa tro, eller övergå till en tolkning av islam "som uppfattas som autentisk och genuin", eller utveckla en blandad identitet som kan anpassas till olika sociala situationer, till exempel när de befinner sig i olika religiösa sammanhang eller i den sekulariserade skolmiljön.³⁷

³⁴ Frisén & Hwang, 2006, s. 86f

³⁵ Frisén & Hwang, 2006, s. 88

³⁶ Berger & Luckmann, 2003, s. 201

³⁷ Frisén & Hwang, 2006, s.73

4. Intervjuundersökning

Här får ni ta del av min empiriska studie och först kommer jag förklara genomförandet av intervjuerna.

4.1 Genomförandet av intervjuerna

I den här uppsatsen har jag arbetat fram ett frågeformulär som innehåller sex stycken frågor. Jag har använt mig av en kvalitativ metod och det innebär att eleverna har fått styra samtals utveckling.³⁸

Jag har genomfört individuella intervjuer under cirka 20 tillfällen tillsammans med 16 stycken ungdomar med muslimsk bakgrund. I analysdelen i den här uppsatsen har jag sammanfattat gymnasieelevernas svar. Eftersom de vill vara helt anonyma har jag valt att varken nämna ålder, kön eller vilken skola de går på i undersökningen. Eleverna som har intervjuats var myndiga vid intervjutillfällena, vilket innebär att de enligt svensk lag har rätt till att själv bestämma om de ska delta i en undersökning.

De frågor som jag har ställt till eleverna är redovisade på två olika sätt och ni kommer se svaren i en tabell där en fråga har besvarats i taget. Sedan kommer ni få en sammanfattning av ungdomarnas svar eftersom den metod som jag använder mig av i den här uppsatsen skapar en flexibilitet där elevernas svar styr vart intervjun hamnar. Vissa svar kommer att sväva ifrån själva huvudfrågan.

I analysdelen kommer inte eleverna att presenteras med sina riktiga namn utan de namn som står i tabellen och i sammanfattningen är fingerade. Anledningen till att de har fått olika påhittade namn är för att de ska få en identitet i den här uppsatsen. Skälet till att de har fått olika svenska påhittade namn är inte för att "försvenska" eleverna, utan för att det ska bli svårare att kunna identifiera dem.

Intervjuerna med ungdomarna genomfördes under perioden 2013-12-06 - 2013-12-20. Den perioden var intensiv och jag genomförde en timmes samtal med respektive elev och jag har pratat med några av ungdomarna vid flera tillfällen. Frågorna blandades under intervjuerna och jag har valt att sammanfatta intervjutillfällena så att jag sedan kan presentera dem fråga för fråga i analysdelen.

³⁸ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-12

4.2 Ungdomarnas bakgrund

Eleverna har föräldrar som kommer ifrån olika muslimska länder och föräldrarna till alla ungdomarna är aktiva muslimer. Det innebär att de lever efter muslimska levnadsregler och anser att kärnan i religionen är det rätta sättet att leva ett bra liv.

De intervjuade eleverna har vuxit upp i Sverige och de har gått hela grundskolan i Sverige och de kommer slutföra sin gymnasieutbildning på olika svenska gymnasieskolor. Ungdomarna är tvåspråkiga och de pratar svenska i skolan och pratar sitt modersmål hemma. Under intervjutillfällena kom det fram att många av eleverna anser att deras ordförråd är sämre när de ska prata sitt modersmål. De anser att det är lättast att uttrycka sig på svenska.

4.3 Intervju med de muslimska ungdomarna

Fråga 1; Vad svarar du när någon frågar vart du kommer ifrån?

Lisa	Jag svarar att jag kommer från Sverige, men att mina föräldrar är från Iran.
Kalle	Iran
Magnus	Turkiet
Stina	Libanon
Vendela	Irak
Lars	Irak
Hjalmar	Turkiet
Rosa	Irak
Malte	Turkiet
Gunnar	Turkiet
Lovisa	Irak
Tomas	Iran
Love	Turkiet
Lotta	Turkiet
Sven	Turkiet

Markus	Turkiet
---------------	---------

Figur 1; De intervjuade eleverna svarar på vilket land de kommer ifrån. Det är inte självklart vart de anser sig tillhöra eftersom de har vuxit upp i en svensk kultur, samtidigt som de har en etnisk bakgrund som inte är svensk.³⁹

Fråga 2; Är dina föräldrar aktiva muslimer? (Lever de efter muslimska levnadsregler?)

Ungdomarna från Iran

Lisa	De följer Koranen så mycket de kan. Min mamma jobbar inom vården så hon är inte enbart hemma och tar hand om oss barn och hemmet.
Kalle	De äter inte griskött och dricker inte alkohol. De firar Ramadan och försöker besöka moskén så ofta som möjligt.
Tomas	Ja det gör de.

Ungdomarna från Turkiet

Magnus	Jag tror det.
Hjalmar	Min mamma jobbar och min pappa är arbetslös. Därför säger min pappa att vi inte är några riktiga muslimer längre.
Malte	Ja det är de och mina föräldrar skäms att vi har blivit för mycket svenskar när de pratar med våra släktingar som bor i Turkiet.
Gunnar	Mina föräldrar är troende, men de tycker det är bra att vi tar del av den svenska kulturen.
Love	Vi är både en svensk och muslimsk familj. Mina föräldrar är troende, men de umgås gärna med våra svenska kompisar.
Lotta	Mina föräldrar är troende.
Sven	Ja mina föräldrar är troende muslimer.

³⁹ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-20

Markus	Både ja och nej. Mina föräldrar har anpassat sig efter det svenska samhället, samtidigt som religionen är viktig för dem.
---------------	---

Ungdomarna från Libanon

Stina	Ja familjens tjejer bär slöja. Vi äter inte griskött och vi firar Ramadan.
--------------	--

Ungdomarna från Irak

Vendela	Vi är inte en familj som är aktivt troende för vi äter griskött och vi ber inte fem gånger om dagen.
Lars	Mina föräldrar är det.
Lovisa	Ja de lever efter muslimska levnadsregler.
Rosa	Ibland är vi det och ibland är vi det inte.

Figur 2; Ungdomarna svarar på om de anser att deras föräldrar följer muslimska levnadsregler? I den här frågan utvecklades elevernas svar för det var inte en fråga som de tidigare hade reflekterat över. Det visade sig att många av ungdomarna ansåg att de har blivit påverkade av den svenska och den muslimska kulturen och att de själva inte vet hur de ska förhålla sig till de två olika kulturenas påverkan på deras identitetsutveckling.

Det är svårt att leva som en ung person med en fot i två olika kulturer. Diskussionen hamnade kring anpassning. Vilket ur elevernas synvinkel handlade om att de måste anpassa sig till både den svenska kulturen och till den muslimska kulturen.⁴⁰

⁴⁰ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-20

Fråga 3; Vilken etnisk bakgrund ha de personer som du umgås med i skolan och är det samma personer som du umgås med på din fritid?

Ungdomarna från Iran

Lisa	<p>De kompisar jag har i skolan umgås jag också med på fritiden. Sedan har jag ju personer som jag ser på fritiden som inte går i samma skola som mig.</p> <p>De flesta av mina kompisar är svenskar. Det är mina föräldrar kompisars barn som är de muslimer som jag umgås med på fritiden.</p>
Kalle	<p>Mina kompisar är blandade muslimer som kommer ifrån olika muslimska länder. Mina föräldrar vill helst att vi umgås med mest muslimer.</p>
Tomas	<p>I skolan har jag mina klasskamrater och hemma sitter jag mest vid min dator.</p>

Ungdomarna från Turkiet

Magnus	<p>Jag umgås med alla möjliga nationaliteter. Vi är samma människor med olika sätt att se på saker och ting.</p>
Hjalmar	<p>Jag har inte så många kompisar i skolan och jag umgås med mina syskons kompisar på fritiden. De flesta är muslimer.</p>
Malte	<p>De personer som jag umgås med i skolan brukar vara tillsammans med mig på fritiden. Ibland träffar vi varandras andra kompisar som kommer från alla möjliga olika länder.</p>
Gunnar	<p>Nej jag umgås inte med några av mina klasskamrater på fritiden.</p>
Love	<p>I skolan har mina kompisar olika etniska bakgrunder och hemma är vi med vår</p>

	umgängeskrets som är från Turkiet.
Lotta	Ja.
Sven	Det är olika.
Markus	Ja jag brukar vara hemma hos mina svenska kompisar mer än vad de är hemma hos mig.

Ungdomarna från Libanon

Stina	Jag har aldrig riktigt funderat över det, för jag umgås med de personer som jag tycker passar mig.
--------------	--

Ungdomarna från Irak

Vendela	De personer jag umgås med i skolan har alla möjliga olika etniska bakgrunder och de flesta som jag umgås med på fritiden är muslimer.
Lars	Jag har flest kompisar som är muslimer.
Lovisa	Mina kompisar i skolan är både svenskar, asiater och muslimer från olika länder. Det är samma personer som jag umgås med på fritiden.
Rosa	Jag umgås med alla möjliga olika människor.

Figur 3; Eleverna svarar på vilken etnisk bakgrund de personer som de umgås med i skolan har och om det är samma personer som de umgås med på fritiden? I skolan ansåg samtliga att de under lektionerna umgås med kompisar som har olika etniska bakgrunder. Några av de intervjuade ungdomarna går i klasser som är mer mångkulturella och vissa av ungdomarna går i klasser där majoriteten har en svensk bakgrund.

Eftersom ungdomarna har vuxit upp i ett mångkulturellt samhälle blev de förvånade över frågan. De har aldrig har funderat över att de umgås med folk som har olika etniska bakgrunder.⁴¹

⁴¹ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-20

Fråga 4; Vilka svårigheter finns det med att ha en annan etnisk bakgrund när du går i en svensk skola?

Ungdomarna från Iran

Lisa	<p>Det är svårt att prata om min tro med mina svenska kompisar. De tycker ofta att det är konstigt att man kan tro på en Gud.</p> <p>I Sverige är de flesta inte troende. Pratar de om religion så är det ofta negativt eftersom det ses som något dåligt.</p>
Kalle	<p>Det är jobbigt att prata hemma om den svenska kulturen och det är jobbigt att prata om min religion i skolan.</p>
Tomas	<p>Det är svårt med det svenska språket i skolan. Jag måste alltid kämpa för jag vill ha bra betyg och jag misslyckas ofta med att skriva ett korrekt språk och därför får jag alltid ett sämre betyg än vad jag själv anser att jag borde ha. Lärarna säger att det är språket som innehåller de flesta felen.</p>

Ungdomarna från Turkiet

Magnus	<p>Det finns inga svårigheter.</p>
Hjalmar	<p>För mig är det inte jobbigt för jag får vara den jag är och mina kompisar får vara de dem är</p>
Malte	<p>Det är jobbigt att hela tiden känna sig annorlunda. Jag skulle ju aldrig bara kunna vara svensk för jag har varken ett svenskt namn eller ett svenskt utseende.</p>
Gunnar	<p>Jag tycker det är jobbigt att känna att sin familjs levnadssätt är så mycket annorlunda än vad majoritetens levnadssätt är i skolan. Jag kan aldrig känna att jag vet exakt vad de pratar om</p>

	<p>när deras familjer agerar på ett sekulariserat sätt. Jag kan till exempel inte välja exakt hur jag vill leva mitt liv och få den förståelse från mina föräldrar som mina svenska kompisar får.</p> <p>Det jobbiga är att om jag berättar om något från min uppväxt tycker många det låter konstigt. Eftersom det ibland är betydelsefullt när min familj har delat en religiöst bra upplevelse.</p>
Love	Jag tycker inte det är jobbigt.
Lotta	Jag ser inga svårigheter med att vara från ett annat land i Sverige.
Sven	Nä det finns inga svårigheter.
Markus	Jag tycker det är jobbigt att många pratar negativt om muslimer. Därför vågar man inte säga att man är troende och tycker att islam är en bra religion utan förtryck.

Ungdomar från Libanon

Stina	Många tror att muslimer är elaka personer. I skolan kan det vara många som pratar negativt om islam. Jag tror inte de tänker på att det går många muslimska elever på skolan.
--------------	---

Ungdomar från Irak

Vendela	Jag tycker många är intresserade av att veta om min bakgrund och varför vi flyttade till Sverige. Lärarna brukar vilja veta hur vi lever med våra traditioner i Sverige.
Lars	Jag kommer aldrig känna mig som svensk i skolan för även om jag skulle vilja vara det, så uppfattar alla mig som muslim. Jag är muslim, men jag är också en irakier. Jag tänker mer på mitt hemland än vad jag

	tänker på att jag är muslim. Därför kommer jag alltid att vara annorlunda medan jag går i skolan.
Lovisa	Jag tycker det är jobbigt att prata "invandrar svenska" i skolan.
Rosa	Jag tycker det är jobbigt för många blir irriterade när jag pratar arabiska med mina arabiska kompisar.

Figur 4; I den här frågan svarar eleverna på om de upplever att det finns några svårigheter med att ha en annan etnisk bakgrund i en svensk skola? När vi kommer in på den här frågan börjar ungdomarna reflektera över hur de agerar tillsammans med de personer som de umgås med i skolan.

Det är delade tankar som florerar runt i eleverna huvuden och det framkommer i diskussionen att de ofta inte blir tagna på allvar om de skulle berätta om den religion som har påverkat dem under uppväxten. Många klasskamrater kan göra sig lustiga och dra ett skämt kring troende personer och motargumentera med vetenskapliga argument.

Några av ungdomarna anser att det är bättre att vara en halvstökig individ i klassrummet eftersom det då är lättare att gömma sig bakom "stökigheten" än att inte kunna argumentera emot naturvetenskapen eller varför de är troende.⁴²

⁴² Frågeformulär, (Bilaga 1), intervju tillfälle 2013-12-20

Fråga 5; Upplever du att du kan vara samma person privat som du är när du befinner dig i skolan?

Ungdomarna från Iran

Lisa	I skolan försöker jag nog vara mer svensk än vad jag är hemma.
Kalle	Ja jag tror att jag är samma person.
Tomas	Hemma är jag för mycket svensk och i skolan är jag för mycket "en invandrare". Jag kommer nog alltid att vara för mycket av någonting resten av mitt liv.

Ungdomarna från Turkiet

Magnus	När jag är med mina föräldrar är jag inte samma person som jag är i skolan.
Hjalmar	Jag är samma person.
Malte	Jag anpassar mig till att passa in i skolan och jag anpassar mig för att vara bra hemma.
Gunnar	Jag är samma person, men agerar olika. I skolan pratar jag svenska och hemma pratar jag turkiska. I skolan ber jag inte, men det gör jag hemma. Det har hänt att jag har ätit fläskkött när jag har blivit bjuden på mat hemma hos några av mina kompisar och hemma skulle jag aldrig äta det.
Love	Ja jag är samma person.
Lotta	Om jag förändras är det något som jag inte tänker på eftersom jag tycker bara att jag är mig själv.
Sven	Det är självklart att jag är samma person.
Markus	I skolan är jag mycket mer slarvig än vad jag är hemma.

Ungdomarna från Libanon

Stina	Ja jag är samma person.
--------------	-------------------------

Ungdomarna från Irak

Vendela	I skolan pratar jag svenska och hemma pratar vi arabiska. Eftersom det ofta är jag som får hjälpa mina föräldrar med det svenska språket när de behöver fixa olika saker, så tror jag att jag är ordningsam hemma än vad jag är i skolan. Det är lätt att bli lite för stökig i skolan.
Lars	Jag är stökig i skolan. Många lärare är ofta sur på mig och hemma är jag en lugn person. Jag blir inte arg på min pappa när han säger åt mig att göra saker. I skolan blir jag sur när folk säger åt mig.
Lovisa	Jag tror att jag är samma person hemma som jag är i skolan. Jag pratar svenska på båda ställena, försöker be fem gånger om dagen både hemma och i skolan och jag äter inte fläskkött eller dricker alkohol.
Rosa	Jag är stökig i skolan och jag är stökig bland mina kompisar. Hemma sover jag bara, så jag kanske är lugnare hemma än i skolan. Fast jag tycker att jag är samma person oavsett vart jag är någonstans.

Figur 5; I den här frågan svarade elever på om de anser att de är samma person i skolan som de är hemma? Det visar sig under diskussionens gång att det finns en frustration. I deras hem kan de känna sig irriterade för att deras föräldrar alltid måste vara "så religiösa", medan de i skolan saknar att kunna vara sig själv fullt ut och längtar hem.

Några av eleverna upplever att oavsett var de är så är det alltid en äldre person som ska påpeka att det är något som behöver korrigeras. Frustrationen bottnar sig i att privat upplever några av ungdomarna att de måste ta hand om sina föräldrar. Föräldrarna måste ta hjälp av sina barn för att de inte kan det svenska språket. Ungdomarna förväntas fixa vissa praktiska saker som till

exempel kontakten med Försäkringskassan. Samtidigt känner de i skolan att de i stort sett inte har någon kontroll alls, eftersom där är det deras svenska klasskamrater som styr gruppen och har den bästa kontakten med lärarna på skolan.⁴³

Fråga 6; Hur påverkar två olika kulturer dig som individ? Hur tror du att din identitet formas av att leva med en annan etnisk bakgrund i Sverige?

Ungdomarna från Iran

Lisa	Jag tror att det är bra eftersom jag både får vara en del av Sverige och en del av Iran. Det är två bra kulturer som gör att jag har fått mycket olika kunskap om olika levnadssätt.
Kalle	Det är jobbigt eftersom i Sverige är jag svensk och en iranier. I Iran är jag en iranier och en svensk. Oavsett vart jag befinner mig så är jag annorlunda. Fast i min familj är i Sverige känns det bra.
Tomas	Min identitet är delvis formad från den iranska kulturen och delvis från den svenska kulturen. Det som är bra är att det finns bra möjligheter att vara muslim i Sverige på grund av religionsfriheten. Det som kan vara lite jobbigt är när många svenskar tycker att muslimerna är på väg att ta över Sverige och så är det inte. Därför tror jag att mina föräldrar påverkas mer negativt än vad jag gör av att leva i Sverige med en annan etnisk bakgrund.

Ungdomarna från Turkiet

Magnus	Förra veckan sa min mamma att jag måste bli bättre på mitt hemspråk som är turkiska och
---------------	---

⁴³ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervju tillfälle 2013-12-10

	<p>lärarna i skolan gnäller på att jag måste bli bättre på svenska.</p>
Hjalmar	<p>Det svåraste för mig är inte att bo i Sverige för jag har vuxit upp här. Det som jag tycker är jobbigt är att se mina föräldrars oro över hur hela familjen ska få det bra med jobb och boende i Sverige. Min pappa tycker det är jobbigt att hitta jobb och han oroar sig över att vi barn ska bli arbetslösa efter vi har gått ut från skolan.</p>
Malte	<p>Det är ett utanförskap eftersom jag alltid känner mig annorlunda. Ibland skulle allt ha varit så mycket enklare om mina föräldrar aldrig hade flyttat hit.</p> <p>Min identitet blir splittrad eftersom jag hela tiden måste fundera på varför jag inte bara kan få vara en i mängden. De ser mig som en muslim och inte som en individ. Det är väldigt konstigt att inte jag hela tiden tänker "där är den där svensken", "utan där är Kalle"</p>
Gunnar	<p>Jag formas av två olika kulturer och det tycker jag bara är bra. Jag har funderat över saker som varken mina kompisar i Turkiet eller Sverige gör. Mina funderingar kretsar kring att alltid fundera över varför mina svenska eller turkiska kompisar agerar på ett visst sätt. Vilket hjälper mig att göra mer genomtänkta val och inte alltid göra så som man alltid har gjort utan att veta varför man gör det.</p>
Love	<p>Jag kan ibland känna mig splittrad av att försöka ha tankar som grundar sig i olika kulturer. De kolliderar alltid med varandra eftersom den svenska och den muslimska</p>

	kulturen är varandras motsvarigheter som bottnar i två helt olika tankesätt. Den blandningen som har blivit en del utav mig får aldrig någon förståelse varken hemma eller i skolan.
Lotta	Jag tycker det är bra med två olika kulturer och Sverige är ett bra land.
Sven	Det är jobbigt att bo i Sverige och när mina föräldrar säger att de skulle vilja återvända till Turkiet blir jag glad.
Markus	Genom att vara en turkisk svensk person betyder det att många personer inte tillhör gruppen "turksvenskar". Jag borde etablera en ny egen religion där de som är som mig kan få vara med.

Ungdomarna från Libanon

Stina	Jag påverkas nog på ett bra sätt.
--------------	-----------------------------------

Ungdomarna från Irak

Vendela	Det är svårt att försöka vara svensk i skolan och en irakier hemma. Jag pratar svenska i skolan och arabiska hemma. I grundskolan fick vi inte prata arabiska för lärarna sa att alla måste förstå det vi säger. Hemma sa mina föräldrar att jag inte får prata svenska för alla förstår inte det lika bra.
Lars	Jag vet inte.
Lovisa	Det är inte jobbigt för jag känner mig accepterad i skolan och jag vill inte vara svensk för jag är stolt över att komma ifrån Irak.
Rosa	Jag tycker inte det påverkar mig alls.

Figur 6; I den här frågan har eleverna svarat på och diskuterat hur de tror att den svenska och den muslimska kulturen påverkar dem som individ och hur de tror att sin identitet formas av att leva i Sverige med en annan etnisk bakgrund?

Den här frågan ledde vår diskussion in i framtiden där eleverna började reflektera och fundera över jobb och hur det kommer bli när de själva kommer skaffa en egen familj. Eleverna började diskutera kring att de inte visste om deras föräldrar skulle bry sig om ifall de träffade en partner som inte är muslim.

När det handlar om hur mycket den svenska och muslimska kulturen påverkar deras identitet ansåg majoriteten att det många gånger skulle vara enklare att bo i sina hemländer. För då skulle de inte behöva fundera så mycket över hur de ska förhålla sig till allas förväntningar. Det är inte enkelt när till exempel föräldrarna är turkar. Eleven försöker förklara hur den menar och säger som förklaring:

- Jag är en "svensk turkmuslim". Samtidigt kan jag inte heller vara det eftersom jag inte kan vara en "svensk turkmuslim" överallt. Eleven anser att den måste dela på sig. I skolan ska eleven vara mest svensk, hemma förväntas eleven vara mest muslim och i elevens hemland under sommaren ska eleven vara en "turkmuslim".⁴⁴

⁴⁴ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-12

5.Diskussion

I den här diskussionen besvaras frågeställningarna; Hur upplever muslimska gymnasieelever att deras levnadsvillkor påverkas av att leva i två olika kulturer?

Och hur påverkas de muslimska gymnasieelevernas identitetsutveckling av att leva i Sverige som svenska muslimer?

5.1 Den etniska bakgrunden

I den empiriska intervjuundersökning⁴⁵ som jag har genomfört om hur muslimska gymnasieelever upplever att deras identitetsutveckling och levnadsvillkor påverkas av att leva i Sverige med två olika kulturer visar att de har flera olika frågeställningar som de bör ta ställning till. Ungdomarna bör fundera kring ”den religiösa identiteten”, ”den etniska identiteten” och hur de ska förhålla sig till den svenska kulturen.⁴⁶

Det är viktigt att betona att en muslim har dels islam som sin tro, men sedan har individen också en etnisk bakgrund som är kopplad till personens födelseland. Därför kan de muslimer som bor i Sverige ha olika etniska bakgrunder. Och de olika muslimska länderna kan tolka islam på olika sätt⁴⁷ och därför kan de inte alltid känna samhörighet med varandra.⁴⁸ Utan även olika muslimska grupper måste integreras med varandra och även deras olika sätt att tolka islam bör finna en kompromiss.⁴⁹

Av de 16 ungdomar med muslimsk bakgrund som är intervjuade i den här studien har de många olika etniska bakgrunder.⁵⁰

Libanon	Iran	Turkiet	Irak
1	3	8	4

Figur 7; visar vilka olika etniska bakgrunder de intervjuade personerna har.

I tabellen går det att se att ungdomarna kommer från fyra olika muslimska länder, vilket bidrar till att de ha fyra olika historiska bakgrunder som ska balanseras med den muslimska och den svenska kulturen. Det innebär att de 16 ungdomarna är påverkade av fyra olika länders

⁴⁵ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

⁴⁶ Frisén & Hwang, 2006, s. 73

⁴⁷ Larsson, 2003, s. 72

⁴⁸ Berger & Luckmann, 2003, s. 201

⁴⁹ Larsson, 2003, s. 272

⁵⁰ Fråga 1, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

”levnadsvillkor” och ”levnadsvanor”.

Meads teori blir tydlig här eftersom muslimerna inte är en homogen grupp, så blir de splittrade eftersom de ska anpassa sig efter den svenska kulturen, samtidigt som de ska försöka bevara sina föräldrars kultur och i skolan möter de dessutom tre andra muslimska kulturer. Det innebär att om de känner att de inte kan bli bekräftade av någon av de presenterade grupperna, så får de stora svårigheter med sitt identitetsskapande.⁵¹ Vilket i sin tur leder till sämre levnadsvillkor.

Föräldrarna skapar grunden till sina barns identitetsutveckling⁵² och därför påverkas barnens utveckling av hur föräldrarna förhåller sig till två olika kulturer. Fyra av de 16 intervjuade ungdomarna tillhör familjer som delvis har valt att låta den svenska kulturen påverka familjelivet. Tre av ungdomarna uttalar sig om att deras föräldrar anser att den svenska kulturen har en negativ påverkan på familjelivet. De resterande sju intervjuade ungdomarnas familjer lever efter muslimska levnadsregler, men de uttalade varken en negativ eller positiv bild över föräldrarnas ställningstaganden kring blandningen av den svenska och den muslimska kulturen.

De ungdomarna som har deltagit i den här studien visar en kluvenhet kring sin etniska bakgrund och sin egen religiösa uppfattning och vad som förväntas av dem både från hemmet och ifrån skolan. Eleverna tenderar att hamna i en egen uppfattning kring sin identitet som hamnar i en egen kategori där varken skolans eller familjens värderingar stämmer överens med de muslimska ungdomarnas. Identitetsutvecklingen påverkas negativt av en oförstående omgivning då inte ungdomarna upplever att de kan få utvecklas och bli förstådda utifrån vilka de är.

Det ovanstående resultatet stämmer överens med det Mead säger om hur viktigt det är att ungdomarna får uppleva en samhörighet med sin omgivning för att de ska utveckla en meningsfull identitet. Samtidigt får vi inte glömma att det finns ungdomarna som anser att de kan låta sin identitet formas från båda kulturerna bästa sidor.⁵³ Därför ger min undersökning delvis ett positivare resultat än Emma Busuladzics och Sara Högdins studier. Och delvis stämmer mitt resultat överens med Busuladzics och Högdins uppsatser eftersom många av de muslimska ungdomarna upplever svårigheter med att leva som svenska muslimer.

⁵¹ Frisén & Hwang, s. 86f

⁵² Frisén & Hwang, 2006, s. 86f

⁵³ Fråga 4, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

5.2 Tillvaron i två olika världar

Många muslimska ungdomar som lever i västvärlden anser sig inte ha en religiös tillhörighet och de saknar även kunskap om islam. I den här studien har det visat sig att uppsatsens teoretiska utgångspunkt som belyser den symboliska interaktionismen styrker att en individ påverkas av sina förutsättningar som skapas av alla som befinner sig inom individens verklighet. En persons identitetsutveckling kan påverkas negativt om inte personen har reflekterat kring sin egen identitet.⁵⁴ Även ungdomsförbunden oroar sig för att dagens ungdomar med muslimsk bakgrund ska förlora viktiga kunskaper om sin egen historia. De muslimska ungdomsförbunden vill finnas som ett stöd för sekulariserade muslimer som känner att identiteten är kluven.⁵⁵ Det finns en risk för att ungdomarna utvecklar en likgiltighet om de inte känner att de får vara en del av den svenska kulturen.⁵⁶

Erika Lagerströms studie⁵⁷ bekräftar att det finns en stor problematik kring att växa upp i två olika kulturer. I skolan får de anpassa sig efter det svenska samhällets värderingar och den svenska ungdomskulturen.⁵⁸ Svårigheten grundar sig inte i att de bör integreras med det svenska samhället för att få känna samhörighet, utan problematiken uppstår när de inte blir accepterade och blir utanför det svenska samhället. Det handlar inte om att de ska bli "svenskar", utan det handlar om att de ska få vara svenska muslimer med lika förutsättningar som de som är svenskfödda. Vendela nämner i fråga 4 att många lärare är intresserade av att få veta hur de lever med sina muslimska traditioner i Sverige.⁵⁹

För att inte den sociala samhörigheten ska gå förlorad är det viktigt de muslimska ungdomarna får behålla sin bakgrundshistoria för att sedan fylla på med erfarenheter från den svenska kulturen. När många muslimska ungdomar väljer att utmana sina föräldrars tro, väljer de samtidigt att ta avstånd från sin familjs muslimska historia. När de ifrågasätter de muslimska samhällens normer är det ännu mer viktigt att de tar ställning till hur de ska förhålla sig till olika livsfrågor.⁶⁰ Identitetsutvecklingen påverkas positivt om de tar ställning till hur de vill leva sina liv och hur mycket den svenska kulturen och den muslimska kulturen ska få påverka deras olika ställningstaganden.

⁵⁴ Larsson, 2003, s. 68f

⁵⁵ Larsson, 2003, s.70

⁵⁶ Högdin, Sara, Rapport i socialt arbete, nr. 120 (2007), intuitionen för socialt arbete, Stockholms universitet, s. 43f

⁵⁷ "Jag har blivit mobbad sen jag tog på mig slöjan" – En studie om att vara muslimsk ung kvinna i den svenska skolan

⁵⁸ Lagerström, Ht – 2012/2013, s. 31

⁵⁹ Frågeformulär, (Se Bilaga 1), intervju tillfälle 2013-12-20

⁶⁰ Larsson, 2003, s. 72ff

De muslimska familjerna har ofta flyttat till Sverige på grund av religiösa och politiska konflikter i deras hemländer och när barnen till invandrarfamiljerna möter det svenska samhället får de en fot i två olika kulturer. Min studie⁶¹ ger indikationen om att majoriteten av ungdomarnas föräldrar följer de muslimska levnadsreglerna. De intervjuade eleverna diskuterar också kring hur föräldrarna kämpar för att behålla sin religiösa tro och hur deras välmående påverkas negativt av att ständigt leva med rädslan att den etniska bakgrunden ska glömmas bort, när de ständigt kämpar mot det svenska samhällets sekularisering.⁶²

Det är tre olika faktorer som påverkar elevernas identitetsskapande. Den första faktorn är vilket land de kommer ifrån, den andra faktorn är att de tillhör islam och den tredje faktorn är att de också är en del av den svenska kulturen. Det skapar en splittrad självbild hos många av de muslimska ungdomarna eftersom de inte upplever att de tillhör en specifik grupp. De brottas med ett utanförskap oavsett om de är i skolan, hemma med sin familj, befinner sig bland sina kompisar eller besöker sina släktingar i deras hemländer.⁶³

Det finns två centrala frågor som måste besvaras för att man ska förstå hur en identitet skapas. Den första frågan är hur individen ska känna tillhörighet. Individen måste kunna identifiera sig med en grupp personer, och den andra frågan är hur individen ska uppleva att den blir en respekterad person.⁶⁴ En individs identitet är inte heller enhetlig utan påverkas av en mängd olika faktorer. Alla individer och miljöer som en person kommer i kontakt med påverkar personens identitetsutveckling.⁶⁵

Kamalis resultat ger en liknande indikation om att det råder en typisk "svenskhet" som måste uppnås för att kunna ge individer med invandrarbakgrund tillträde till arbetsmarknaden. Det skapar en misstro hos personer som har invandrat till Sverige.⁶⁶ Jag kan tänka mig att många av föräldrarna till mina intervjupersoner bär på den erfarenheten och då överför de en negativ bild av det svenska samhället till sina barn. I fråga 6 började eleverna diskutera sina framtidsplaner och de reflekterade över om livet skulle vara lättare i hemländerna. Det förefaller många gånger som om föräldrarna kan ha de svårare än sina barn att leva i det svenska samhället

⁶¹ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-12

⁶² Fråga 2, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

⁶³ Fråga 6, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

⁶⁴ Frisén & Hwang, 2006, s. 86f

⁶⁵ Berger & Luckmann, 2003, s. 201

⁶⁶ Kamali, 2005, s. 26

De intervjupersoner som jag har intervjuat ser inte enbart negativt på den svenska kulturen. Tomas tycker att det finns bra möjligheter att vara en muslim i Sverige och min åsikt är att muslimska ungdomar inte behöver få sämre premisser än svenskfödda personer. Jag grundar den åsikten i att många av ungdomarna anser att både den svenska och den muslimska kulturen har sina för- och nackdelar. De kan välja ut de bästa delarna från två olika kulturer. Det som gynnar intervjupersonerna jämfört med många svenskfödda personer är att de reflekterar över sina levnadsvillkor. Vilket gynnar identitetsutvecklingen och levnadsvillkoren.

Emma Busuladzic studies⁶⁷ resultat kom fram till slutsatsen att två olika kulturer enbart skapar problem och det stämmer inte helt överens med det resultatet som jag fick, vilket jag förklarade i förra stycket. Samtidigt stämmer problematiken överens med hur invandrarfamiljer ska integreras i det svenska samhället. Precis som Kamali skriver är segregationen ett problem som bidrar till att de hamnar utanför det svenska samhällets kontext. Tyvärr påverkas segregeringen av föräldrarnas socioekonomiska bakgrund.⁶⁸ Vilket i sin tur kan resultera i Sara Högdins resultat – att individer till utlandsfödda föräldrar löper en större risk att få sämre betyg än de elever som är svenskfödda.⁶⁹ Tomas upplever att han får sämre betyg i skolan för att han inte kan uttrycka sig med ett korrekt språk.⁷⁰

Min studie kan med hjälp av den symboliska interaktionismen ge tydliga exempel på när identitetsutvecklingen får en positiv utveckling. Ungdomarnas identitetsutveckling påverkas av föräldrarnas åsikter kring hur mycket den svenska kulturen får påverka familjelivet. Vendelas familj äter fläskkött och de är inte aktivt troende, vilket skapar en positiv identitetsutveckling hos Vendela eftersom hon till exempel kan få äta fläskkött hemma hos sina kompisar. Genom att hon slipper begränsas av bestämda matregler blir det lättare för henne att känna en grupptillhörighet tillsammans med sina kompisar. Även Gunnars föräldrar bidrar till en positiv identitetsutveckling eftersom hans föräldrar ansåg att det är bra för barnen att få ta del av den svenska kulturen, samtidigt som de är troende muslimer. Den åsikten delades även av Loves och Markus familj som umgås med personer som har svensk bakgrund. Det bidrar till att den svenska och muslimska kulturen kan ta del av varandras mångfald och det överför en positiv känsla till ungdomarna som ska växa upp i den svenska och den muslimska kulturen samtidigt.

⁶⁷ "Jag är bosnisk, jag är svenskfödd – En undersökning om fyra bosniers identitet i Sverige"

⁶⁸ Kamali, 2005, s. 16

⁶⁹ Högdin, 2007, s. 43f

⁷⁰ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervju tillfälle 2013-12-20

Det som kan medföra en klivenhet för ungdomarna är när föräldrarna har en negativ bild av den svenska kulturen. Lars resonerar kring hur jobbigt det är för familjen att inte kunna identifiera sig som "riktiga" muslimer. Hans exempel är att speciellt hans pappa mår dåligt över att inte kunna vara den person som försörjer familjen. Malte pratar om att föräldrarna tycker det är jobbigt att deras släktingar som bor i Turkiet anser att familjen har påverkats för mycket av den svenska kulturen. Det kan medföra en splittring av självbilden när sökandet efter sin egen identitet håller på att utvecklas. Maltes och Lars familjesituationer kan bidra till att deras identitetsutveckling påverkas negativt.⁷¹

I fråga 3 i undersökningen visade det sig att samtliga ungdomar inte har några större problem att umgås med alla klasskamrater oavsett etnisk bakgrund. Det går att dra en slutsats av att kompisrelationernas inte påverkas av etnisk tillhörighet, utan påverkas av andra faktorer som till exempel personkemi och intressen med mera. Därför bör ungdomarnas identitetsutveckling gynnas av att de kan samspela med många olika kulturer i skolmiljön, precis så som Mead belyser.⁷²

Trots att svaren i fråga 3 gav en indikation på en positiv skolmiljö för de muslimska ungdomarna visar svaren i fråga 4 att det är svårt för de muslimska ungdomarna att känna sig respekterade och accepterade av sina klasskamrater. Lisa berättar i intervjun att hon anser att det är svårt att finna en förståelse om islam bland sina svenska kompisar.⁷³ Idag spelar religion en väldigt liten roll för svenska ungdomar och det kan bidra till en oförståelse för andra individers religiösa behov och det påverkar de muslimska ungdomarnas identitetsutveckling negativt.⁷⁴

Resultatet i den här studien ger en indikation om att levnadsvillkoren påverkas av att leva i den svenska och i den muslimska kulturen. Oavsett om det är en negativ eller en positiv påverkan, så går det inte att undkomma att den svenska kulturen påverkar familjelivet och vardagen i skolan.⁷⁵

Hjalmar anser att det är den svenska miljön som känns mest naturlig eftersom han har vuxit upp i Sverige. När en miljö känns naturlig minskar svårigheterna att levnadsvillkoren ska påverkas negativt. Även om Hjalmar påverkas av både den muslimska och den svenska kulturen har han

⁷¹ Fråga 2, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

⁷² Fråga 3, Fråga 2, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

⁷³ Fråga 4, Fråga 2, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

⁷⁴ Frisén & Hwang, 2006, s. 71

⁷⁵ Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

tagit ställning till att den svenska miljön känns naturlig för honom. Gunnar anser att den muslimska och den svenska kulturen påverkar hans identitet positivt. Hans levnadsvillkor i Sverige påverkas positivt eftersom han har många livserfarenheter som han har fått tack vare att han kan jämföra den svenska och muslimska kulturen med varandra. Livserfarenheterna hjälper även Gunnar i många vardagssituationer eftersom det är lättare att förstå olika problemsituationer i samhället med hjälp av att kunna leva sig in i många olika situationer. Det bidrar också till att levnadssituationen blir lättare för honom i Sverige.

Med hjälp av den symboliska interaktionismen kan jag även ge konkreta exempel på vad det är som försvårar identitetsskapandet för de muslimska ungdomarna. Ungdomarna upplever att både det svenska språket och det sociala samspelet påverkas av att de lever med en fot vardera i två olika kulturer. Vendela anser att det är jobbigt att vara en del av den svenska och den muslimska kulturen eftersom det hela tiden handlar om en anpassning. I skolan ska Vendela försöka vara svensk och i hemmet förväntas det att hon ska växla mellan att vara svensk och en turk. Malte anser att den svenska och den muslimska kulturen ständigt handlar om ett utanförskap och en saknad av att inte få vara en i mängden. Även Love känner sig splittrad eftersom den muslimska och den svenska kulturen kolliderar med varandra. Den ena är sekulariserad medan den andra är präglad av en stark tro. Markus diskuterar kring att han tillhör en grupp som är en minoritet i Sverige. Eftersom föräldrarna är turkar och majoriteten av eleverna i skolan är svenskar anser han sig bli en "svensk turkmuslim" Vilket jag kan anse är ett bra exempel kring elevens egen självbild.⁷⁶

Mead belyser hur viktigt språket är för identitetsskapandet. Om de muslimska ungdomarna går miste om att lära sig sina föräldrars språk på djupet, blir det ännu fler komplikationer med identitetsskapandet eftersom det finns en risk för att de redan saknar känslan av samhörighet med sin egen kultur. Det innebär att identitetsskapandet blir ännu mer utsatt när de muslimska ungdomarna inte enbart känner ett utanförskap från sin egen kultur, utan det förstärks när de märker att de också blir utanför i den svenska skolans sociala kontext.⁷⁷

Masoud Kamali bekräftar att en individ måste känna sig uppskattad och uppleva samhörighet med sin omgivning.⁷⁸ Känslan av tillhörighet försvinner om eleverna blir uteslutna från olika ämnen i skolan för att de på grund av sin religion inte kan delta. Det vanligaste skolämnet som

⁷⁶ Fråga 6, Frågeformulär, (Bilaga 1), intervjutillfälle 2013-12-06-2013-12-20

⁷⁷ <http://www.ne.se/symbolisk-interaktionism>, hämtningsdatum 2014-01-25

⁷⁸ Kamali, 2005, s. 25

kolliderar med de muslimska familjernas normer är idrotten. Både Erika Lagerströms⁷⁹ och Jonas Otterbecks⁸⁰ studier bekräftar kollisionen mellan islam och den svenska idrotten. Vilket resulterar i en negativ självbild. Nu var inte min uppsats syfte att diskutera de muslimska elevernas förutsättningar i relation till olika skolämnen. Det som ändå styrker mitt resultat med Kamalis studie är när Vendela vid flera tillfällen upplevt att det är jobbigt att inte få prata sitt hemspråk i skolan.⁸¹

⁷⁹ "Jag har blivit mobbad sen jag tog på mig slöjan. – En studie om att vara muslimsk ung kvinna i den svenska skolan"

⁸⁰ "Islam, muslimer, och den svenska skolan"

⁸¹ Frågeformulär, Bilaga 1, Intervjustillfälle 2013-12-12

Litteraturlista

Berglund, Jenny, Larsson, Göran, P. Lundgren, Ulf, (2011), *Att söka kunskap- islamisk utbildning och pedagogik i historia och nutid*, Liber AB

Emma Busuladzic, (2009), *Jag är svenskfödd – En undersökning om fyra bosniers identitet i Sverige*, Malmö högskola

Cuff, E.C. och Payne, G.C.F., (1979), *Samhällsvetenskapliga perspektiv*, Göteborg: Korpen
Frisen, Ann och Hwang Philip, (2006), *Ungdomar och identitet*, Natur och Kultur Stockholm

Hjärpe, Jan, (2009), *Förändringens vind- Den muslimska världens och islamismen i 25-årigt perspektiv*, Leopard förlag

Högdin, Sara, (2007), *Rapport i socialt arbete, nr. 120 intuitionen för socialt arbete*, Stockholms universitet

Kamali, Masoud, (2005), *Sverige inifrån – Röster om etnisk diskriminering. Rapport om utredning om makt, integration och strukturell diskriminering*, Stockholm

Karlsson, Pia, Minganti, (2007), *Muslima*, Carlsson Bokförlag

Lalander, Philip och Johansson, Thomas, (2007), *Ungdomsgrupper i teori och praktik*, Författarna och studentlitteratur, 1999, 2002, 2007

Lagerström, Erika, (HT- Ht – 2012/2013), *"Jag har blivit mobbad sen jag tog på mig slöjan" – En studie om att vara muslimsk ung kvinna i den svenska skolan*, Högskolan i Halmstad (sektionen för Lärarutbildning)

Larsson, Göran, (2003), *Talande tro*, Studentlitteratur, Lund

L. Berger och Luckmann, Thomas, (2003), *Kunskapssociologi- Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*, ScandBook AB Falun, 2003

Magne Holme, Idar och Krohn Solvang, Bernt, (1996), *Forskningsmetodik- Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund

Mead, H., George, (1995), *Medvetandet, jaget och samhället – från socialbehavioristisk ståndpunkt*, Grahns Boktryckeri AB, Lund

Otterbeck, Jonas, (1999), (red), Svanberg, Ingvar, Westerlund, David, *Blågul islam?- Muslimer i Sverige*, Nya Doxa

Otterbeck, Jonas, (2000), *Islam, muslimer och den svenska skolan*, Lund Studentlitteratur

Parszyk, Ing-Marie, (1999), *En skola för andra – Minoritetselever av arbets- och livsvillkor i grundskolan*, Stockholm HSL Förslag

Elektroniska källor

www.ne.se, <http://www.ne.se/lang/etnografi/165012>, hämtningsdatum 2013-12-12

Bilaga 1

- 1 Vad svarar du när någon frågar vart du kommer ifrån?
- 2 Är dina föräldrar aktiva muslimer? (Lever de efter muslimska levnadsregler?)
- 3 Vilken etnisk bakgrund ha de personer som du umgås med i skolan och är det samma personer som du umgås med på din fritid?
- 4 Vilka svårigheter finns det med att ha en annan etnisk bakgrund när du går i en svensk skola?
- 5 Upplever du att du kan vara samma person privat som du är när du befinner dig i skolan?
- 6 Hur påverkar två olika kulturer dig som individ? Hur tror du att din identitet formas av att leva med en annan etnisk bakgrund i Sverige?